

TEMATICA SOCIALĂ ÎN PRESA LOCALĂ AUTOHTONĂ – MODALITĂȚI DE REFLECTARE

Mariana TOACĂ

Catedra Jurnalism

La fonction primaire de la presse locale est la surveillance de l'environnement dans la création des ressources des liens sociaux qui pourraient assurer le lien de l'individu social, en particulier, avec ses prochains et, en général, avec la communauté ou société. Les publications périodiques locales réalisent leurs objectifs en fournissant des objectifs de conversation, qui assurent des intérêts communs et imposent les valeurs qui deviennent des normes et qui distribuent des représentations culturelles qui déterminent les visions esthétiques des hommes etc. Ce fait transforme les journaux locaux d'un élément neutre en élément impliqué dans la vie publique, qui essayent de faciliter les discussions entre les gens ordinaires et les autorités, prêts, en même temps, à offrir des solutions possibles aux problèmes de la société.

Prin presă locală subînțelegem totalitatea publicațiilor periodice din diverse unități administrativ-teritoriale locale (raioane, județe, regiuni, ținuturi, state etc.) care are un areal de acoperire și de mediatizare limitat (aproximativ similar cu unitatea teritorială respectivă), un diapazon tematic restrâns, captează interesul și obține o receptare din partea cititorilor din unitățile pe care le mediatizează.

Presei locale îi sunt caracteristice diferite forme de editare și distribuție, forme, care, de altfel, îi și definesc identitatea în raport cu alte tipuri de presă. Astfel, tradițional, presa locală își are sediul într-un centru raional, județean, regional etc. (dar poate fi și capitala țării); se tipărește, de obicei, într-un singur oraș, la o singură imprimărie și poate avea în postură de fondatori atât persoane fizice, cât și juridice; poate fi editată de instituții de stat sau de organizații private, ONG-uri, de partide politice sau mișcări sociale – toate cu impact local sau zonal.

Identitatea presei locale este determinată și de proximitatea spațială – apropierea geografică, care impune prioritar oglindirea realității locale (economice, culturale, sociale, administrative, politice etc.) ale zonelor unde se editează și se difuzează. Acest lucru marchează, pe de o parte, limitele masivului informațional potențial, iar, pe de alta, stabilește valențele diapazonului tematic, astfel că în presa locală au prioritate informațiile specifice spațiului căruia i se adresează, de interes pentru comunitatea delimitată geografic sau administrativ. Știrile de talie națională apar în ziarele locale doar în cazul în care acestea au tangențe cu realitatea din zonele respective. Aceasta asigură individualitatea presei locale, transformând-o într-un element distinct, personalizat, complementar și foarte necesar al sistemului mass-media contemporan.

Funcția primară a presei locale este cea de supraveghere a mediului înconjurător întru crearea rețelelor de legătură socială, care ar asigura legătura individului social, în particular, cu semenii săi și, în general, cu comunitatea sau societatea. Publicațiile periodice locale, care pot fi considerate „agenți ai socializării”, își realizează obiectivele furnizând subiecte de conversație ce asigură interese comune; inculcând valori care devin norme; distribuind reprezentări culturale care determină viziunile estetice ale oamenilor etc. Acest lucru transformă ziarele locale dintr-un element neutru într-un element implicat în viața publică, care încearcă să faciliteze discuția dintre oamenii de rând și autorități, fiind pregătit, în același timp, să ofere niște soluții posibile problemelor cu care se confruntă societatea.

În presa locală se impune un jurnalism care trebuie să unească oamenii în procesul rezolvării diverselor probleme și să-i trateze nu doar ca pe un auditoriu simplu, pasiv, ci ca pe unul participativ, unghiul de abordare în procesul de mediatizare a realității fiind configurat din perspectiva omului-cetățean. Una dintre sarcinile presei locale este să-i aducă în prim-plan pe cei care nu sunt auziți de nimeni, fiind de o importanță majoră ideea de contact social, care definește activitatea comunității. Publicarea în presă a viziunilor cititorilor asupra evenimentelor comunitare nu diminuează statutul și nu subminează rolul jurnalistului în societate. Din contra, acest lucru contribuie la definirea priorităților sociale, la depistarea problemelor, la demascarea tendințelor negative etc. și facilitează soluționarea publică a acestora. În încercarea de a oferi publicului o voce nu există pericol că jurnaliștii o vor pierde pe a lor. Totul se face pentru conformitate și pentru a asigura dialogul social. Astfel, participarea activă a cetățenilor în activitatea presei conduce, inevitabil, la o implicare directă în viața comunității, iar prin aceasta – comunitatea devine activă și participativă sub aspectul integrării sociale. Expunerea

imparțială și echidistantă, în materialele de presă, a soluțiilor, propuse pentru rezolvarea problemelor atât de experți, cât și de membrii comunității, validează abilitatea jurnaliștilor de a monitoriza viața publică a comunității.

Analiza publicației periodice „Cuvântul Liber” face posibilă constatarea faptului că acest segment de presă reflectă un spectru amplu de probleme importante și cu semnificație pentru cetățeanul de rând și, astfel, provoacă și conduce comunitățile la căutarea unor soluții comune. Prin acest gen de activitate, presa asigură necesitățile comunicaționale ale indivizilor, identificarea lor cu o temă, cauză comună, răspunde nevoii de inserție în comunitate, contribuind, în mod direct, la solidarizarea și socializarea cetățenilor și la coagularea societății.

Conceptul acestui ziar, bazat pe integrarea socială, implică ideea unui gen de consemnare, de scriitură și fotografie, care tinde să pună la dispoziție un tablou reprezentativ al societății, oferindu-le cetățenilor suficientă informație pentru ca ei înșiși să-și poată forma independent opiniile și să poată lua atitudini asupra unui șir de probleme. Această publicație locală promovează un jurnalism care crede în obligația sa de a cultiva viața civică.

Ziarul „Cuvântul Liber”, înființat în 1997, este o publicație periodică raională, independentă, cu tematică diversă și de interes regional și care se difuzează în 5 raioane – Leova, Hâncești, Cimișlia, Cantemir și Cahul. „Cuvântul Liber” apare săptămânal (8-12 pagini) și este o publicație de informare generală, are versiune web – www.iatp.md/liber și se adresează tuturor vârstelor. A editat suplimente: „Afrodita” – traficul de femei, „Curierul ecologic” – problemele ecologice din Republica Moldova, „Femeia modernă” – problemele femeii în Moldova, „Noi, tinerii” – problemele tineretului, precum și suplimentul „Activ” – pagină de educație civică și „Obiectiv” – supliment anticorupție editat de API.

Ziarul, în general, este structurat pe domenii, dar sunt prezente aici și unele rubrici, precum: „Nevoi pe cap”, „Inamicul public” sau „Copilărie fără risc”, primele două fiind constante, cealaltă – fluxantă.

„Nevoi pe cap” este rubrica ce inserează informații vizavi de situația criminogenă în aria de difuzare a „CL”, inclusiv în raionul Hâncești, și apare pe prima pagină. Rubrica respectivă nu doar publică informații preluate de la poliție, ci și materiale de autor, precum: „Belea peste belea”, „Frați puși pe agoniseală”, „Femeia nebătuță”, „Călătorie scumpă”, „Tragedie în seara de revelion” „Bătaie de moarte”.

Rubrica „Copilărie fără risc” a fost lansată în decembrie 2007, fiind un îndrumar pentru tinerii părinți. Deși apare sporadic, este foarte utilă, oferind sfaturi părinților în privința asigurării sănătății copiilor în primul an de viață. Aici au fost publicate mai multe articole, între care: „Sănătatea copilului depinde de tine”, „Cum și ce trebuie să faci ca să ai un copil sănătos?” etc.

Diapazonul tematic este unul tradițional pentru presa locală și se axează pe nevoile informaționale ale publicului-țintă din regiunea mediatizată. Astfel, ziarul „Cuvântul Liber” a abordat diverse teme:

- ✓ *ecologie* – „Îi vor zice *Salubr-Leova*”, „Bilunarul ecologic – curățenie în localități”, „Să nu uităm de izvorul din care bem apă”, „Transportul auto – principala sursă de poluare a aerului”;
- ✓ *migrație* – „Migrația ilegală e și ea o afacere ilegală”, „Generație cu copilărie sacrificată”;
- ✓ *problema penitenciarelor* – „Reforma penitenciară – anihilarea stereotipurilor”;
- ✓ *activitatea puterii locale* – „Nou la primărie”, „Putem renunța la orice, dar nu și la responsabilitate”, „În comuna Pleșeni a fost aprinsă «Flacăra Albastră»”, „În așteptarea unei decizii a primăriei”, „Răspuns petiționarilor necunoscuți sau *viață de câine*”;
- ✓ *activitățile de voluntariat în cadrul instituțiilor de asistență socială* – „Centrul social «Diaconia» – o rază de speranță pentru orașul Leova”;
- ✓ *sănătate* – „Ulcerale trofice și îngrijirea lor”, „Femeile tinere din localitățile urbane sunt mai vulnerabile la afecțiuni mamare”, „Cine se păzește, nu se îmbolnăvește”, „Nou în serviciul de asistență medicală”, „Sănătatea copilului tău depinde de tine”, „Pericolul iminent al oreionului”;
- ✓ *problema infrastructurii locale* – „Deteriorări organizate?”, „La Leova vor fi aplicate tehnologii noi de epurare”, „Năzuința de ani devine realitate”;
- ✓ *discriminarea de gen* – „Discriminați în fața angajatorului/«Vrem concediu de îngrijire a copilului și pentru bărbați!»”, „Femeia nebătuță”;
- ✓ *dinamica profesoral-științifică* – „Cadrele didactice au ținut sfat”, „Oamenii soarelui” (Ziua pedagogului), „Profesorul anului”, „Frig prin clase și birouri”.

Diapazonul tematic al publicației diferă de la o perioadă a anului la alta. Un exemplu în acest sens sunt articolele de calendar care au ca subiect aniversări și zile deosebite, precum Crăciunul, Mărțișorul: „Crăciuneni mai cred în Moș Crăciun”, „Sfintele sărbători de iarnă ce ne purifică sufletul...” „Mărțișor - 2009”.

Eroii materialelor jurnalistice sunt oameni de diferite vârste și categorii sociale: pensionari, copii, femei, profesori, medici, tineri, primari – toți din zona de acoperire mediatică a ziarului.

Cât privește titlurile în ziarul „Cuvântul Liber”, putem constata că majoritatea din ele reies din contextul materialului, sunt „deschise”, fără urmă de implicit. În funcție de mesajul și retorica textului jurnalist, deosebim:

- *titluri clasice*: „Migrația ilegală e și ea o afacere ilegală”, „Moldovencele fac tot mai puțini copii”, „Peste cinci mii de copii au fost afectați anul trecut de divorțurile dintre părinți”, „Sănătatea copilului depinde de tine”, „Și la Hâncești oreionul e în vogă”;
- *titluri eliptice de predicat*: „Transportul auto – principala sursă de poluare a aerului”, „Un polițist din Cahul – înjunghiat de către un infractor”, „Nefrumoasă – fața țării”, „Ucigașul – la pârnaie”;
- *titluri care parafrazează proverbe și zicători*: „Falsul are picioare scurte”, „Soț-soție, dar brânza e cu bani”;
- *titluri-expresii ideomactice*: „Născut în cămașă”, „Prins cu mâța-n sac”;
- *titluri-metaforă*: „În comuna Pleșeni a fost aprinsă «Flacăra Albastră»”, „Oamenii soarelui”;
- *titluri care utilizează rimele*: „Unul muncește, altul huzurește”, „Fără casă, fără masă”, „Cine se păzește, nu se îmbolnăvește”, „La vânat ca la...furat”, „Și bocăniți și jefuiți”, „Că-i Adam, că-i țigan – V.H. e hoț”;
- *titlu bazat pe joc de cuvinte*: „Rătăcitul din Rătăceni”;
- *titluri interogative*: „Deteriorări organizate?”, „Ce doresc cititorii?”;
- *titluri-citat*: „I.Anghelov: «Îmi pare rău de Moldova»”, „I.Gudumac: «Lucrurile despre care am vorbit în campania electorală sunt pentru noi cartea de căpătâi»”, „Gh.Focșa «Nu pot fi indiferent de problemele oamenilor»”.

De multe ori titlurile anunță linia de subiect a materialului jurnalist. Acestea sunt, de regulă, titlurile clasice. Titlurile-metaforă, titlurile-proverbe și zicători incită la meditație, au un subtext moralizator. Titlurile care utilizează rimele au rolul de a înveseli cititorul. Titlurile interogative au avantajul de a constitui o provocare la adresa curiozității cititorului, care se grăbește să citească articolul respectiv, pentru a afla răspuns la întrebarea pusă. Titlurile exclamativ-imperative pot exprima o bucurie, un îndemn, pot anunța un eveniment de anvergură etc. Titlurile-citat se folosesc mai ales în cazul interviurilor, când o afirmație importantă este excerptată și folosită drept titlu.

În privința limbajului, menționăm următoarele: anumite lexeme nu pot fi încadrate în niciun registru lingvistic: *sovestea, balgorodnică, a se căptui*. Întâlnim cuvinte din registrul lingvistic familiar: *urbe*; neologisme: *vogă, urbe, a face lobby, a reitera*; termeni argotici: *pârnaie*. Anumiți termeni aparțin registrului lingvistic popular: *catastif, gustar, uituceală*. *Rating* este un împrumut din limba engleză.

De obicei, pe prima pagină a publicației „Cuvântul Liber” sunt inserate fotografii izolate sau fotografii care însoțesc anumite articole. Ca și în cazul articolelor, rolul fotografiilor este să informeze cititorii. O fotografie izolată, adică una care nu însoțește un articol, ci are doar o legendă, poate povesti despre un eveniment la fel ca și un articol. În presa scrisă fotografiile adesea însoțesc un text. Rolul lor în acest caz este să ilustreze tema, să prezinte dovezi, să genereze emoții sau să atragă atenția cititorilor asupra articolului în cauză. De obicei, fotografiile joacă mai multe roluri concomitent. Majoritatea fotografiilor de actualitate conțin imagini ale oamenilor. Ziarul la fel scrie despre și pentru oameni și comunitatea lor, fiind citit tot de ei. Cititorii așteaptă să regăsească pe paginile ziarelor vecinii lor de locuință, prietenii ori dușmanii.

Genurile consacrate – reportaje, interviuri, comentarii, dar mai ales investigațiile, sunt prezente foarte rar în presa locală. De-a lungul edițiilor analizate ale ziarului „Cuvântul Liber” am întâlnit 6 interviuri și un singur reportaj. Volumul acestora nu depășește o pagină. La fel de rare sunt comentariile, printre care putem menționa: „Dobitoacele”, „E atât de greu la noi”, „Nefrumoasă – fața țării”. Deși abordează subiecte foarte diverse, cert e faptul că toate aceste comentarii încearcă să educe cititorul făcând apel la bunul simț al acestuia. Conchidem că aceste materiale analitice nu sunt decât niște constatări. Acestea nu fac legătura dintre cititor și responsabilii de soluționarea problemelor de diferit ordin. Autorii nu oferă soluții, ci doar meditații asupra problemelor respective. Cu toate acestea, efectele unor astfel de materiale sunt evidente. Reflectând un spectru amplu de probleme importante și cu semnificație pentru cetățeanul de rând, jurnaliștii din presa locală provoacă și conduc comunitățile la căutarea unor soluții comune. Prin acest gen de activitate, presa asigură necesitățile comunicaționale ale indivizilor, identificarea lor cu o temă, cauză comună, răspunde nevoii de inserție în comunitate, contribuind, în mod direct, la solidarizarea și socializarea cetățenilor și la coagularea societății.

Spre deosebire de presa națională, ziarurile locale sunt mult mai aproape de publicul lor. Un argument în favoarea afirmației respective poate fi „corespondența” ziarului cu cititorii săi. Practic, în orice ediție sunt date publicității scrisorile cititorilor. Iată doar câteva titluri: „Ai noștri tineri” – meditațiile unei eleve despre tinerii talentați; „Cu adâncă sinceritate, Vă mulțumim!” – un mesaj de recunoștință adresat de către o elevă de la gimnaziul-internat din Leova unei organizații de caritate; „O familie la nevoie” – o cerere de ajutor din partea unei familii nevoiașe.

Multe relatări de presă sunt realizate la îndemnul cititorilor, care, prin intermediul scrisorilor, sugerează temele. În acest context putem menționa: „A devenit realitate visul de ani al sătenilor”, „Și cu contribuția comunității”, „Locul copilului este în școală, iar munca lui este cartea”, „Paza bună este cea mai bună călăuză”.

Presa locală, care scrie despre omul simplu și pentru omul simplu, lucrează cu informația primită de la cetățeni, dându-i o orientare strictă – spre factorii de decizie din societate. Și aceasta pentru a evidenția obiectivele primordiale și problemele majore ale comunității care urmează a fi realizate sau soluționate cu concursul întregii societăți, pentru a integra cetățeanul, a-l readuce la viața civică. Mediatizarea realității și tratarea populației din perspectiva integrării sociale înseamnă definitivarea priorităților sociale, determinarea problemelor cu care se confruntă și care îi preocupă în prezent, stabilirea impactului și a efectelor potențiale ale fenomenelor sociale asupra individului, în particular, și asupra comunității, în general.

În ceea ce privește coraportul genuri informative – genuri analitice, putem spune că numărul genurilor informative este mult mai mare. De-a lungul edițiilor analizate ale publicației „Cuvântul Liber” am întâlnit 143 de știri, 9 relatări, 6 interviuri și un reportaj, precum și 3 comentarii, 2 editoriale de inserție socială și 3 scrisori de la cititori.

Semnalam numeroase greșeli de ortografie în acest ziar: *eri, mezul nopții, pe loc, cleri, dl., întra-devăr, dăruirilor, beai apă, abstenență, ortodocsi, străgeri, mei, preântâmpinare.*

Așadar, ziarul „Cuvântul Liber” relatează realitatea așa cum este ea, de aici și aria tematică a publicației, precum și ilustrarea obiectivă a evenimentialului ce către jurnaliști. În acest ziar prevalează materialele jurnalistice informative. Titlurile textelor jurnalistice sunt simple și foarte sugestive. De multe ori titlurile anunță linia de subiect a materialului jurnalist. Apare pregnant imaginea oamenilor de rând: prin intermediul profilurilor, al fotografiilor. Părerea cetățenilor din teritoriu se face simțită prin intermediul corespondenței, al sondajelor efectuate printre cititori. Acest ziar este opera comună a cititorilor și a jurnaliștilor. Dintre genurile jurnalistice analitice întâlnim corespondența, comentariile și editorialele. Comentariile pot viza atât politicul, cât și socialul. Dintre articolele de problemă sunt prezente profilurile și articolele de calendar. Deși câmpul tematic al ziarului e destul de divers, oricum în prim-plan apar problemele sociale. Acest ziar promovează și realizează un jurnalism social de calitate.

Activitatea presei locale are efecte simțitoare în cazul în care ea este mult mai constructiv implicată în comunitățile în care activează și când își stabilește obiectivele în funcție de principiile de dezvoltare a acestor comunități, când acționează și la nivelul microsocietal al societății. Dialogul între persoanele din diferite comunități, straturi sau categorii sociale poate fi inițiat doar atunci când există un punct de referință – subiectul comun de dialog. De obicei, subiectele de dialog sunt definitivare de mass-media prin punerea în circuitul informațional a unor informații comune și idei împărtășite de mai multe comunități. Pentru ca efectele să fie directe, constante și pe termen lung, ziarurile locale trebuie să realizeze mai multe roluri, între care:

- rolul de integrare a individului social în grup, a grupului social în societate, a societății în comunitatea mondială;
- rolul de propagare a normelor sociale generale, tradiționale;
- rolul de explicare întru asigurarea participativității cetățeanului în viața comunitară;
- rolul de mobilizare a populației pentru a participa la luarea deciziilor comunitare și a soluționa în comun problemele sociale;
- rolul de definire și de sistematizare a priorităților comunitare și a valorilor naționale;
- rolul de propagare a obiectivelor, valorilor și intereselor comunitar-sociale.

Iar pentru a realiza cu brio rolurile sus-numite, presa locală trebuie să întreprindă mai multe acțiuni menite să faciliteze interesul cititorului față de ziar și să ridice prestigiul și credibilitatea acestuia. Activitatea lor într-o societate diversă și fragmentată impune anumite obligații profesionale, precum:

- ✓ Introducerea unor tehnici noi de relatare și informare pentru a ajuta comunitățile individuale să se auto-defină, dar și ca parte integrantă a unui șir de comunități.

- ✓ Stimularea, prin texte și imagini jurnalistice, a cetățenilor să conștientizeze realitatea și să facă concluzii și judecăți despre viața lor personală și despre conviețuirea lor.
- ✓ Supravegherea practicii sociale din perspectiva dinamicii comunităților și complexității vieții publice.
- ✓ Mediatizarea realității în așa fel, încât oamenii să vadă lumea ca un tot și să le formeze responsabilitatea pentru ceea ce fac.

Toate acestea ar contribui, în mod direct, la siguranța publică a cetățenilor, care urmează să fie vizată nu ca o oportunitate de a relata ce s-a întâmplat, ci ca o obligație de a provoca și a susține un discurs ce conduce către soluții, ca o datorie de a acționa ca un cetățean conștient.

Bibliografie:

1. Bertrand, Claude-Jeane (coordonator). O introducere în presa scrisă și vorbită. - Iași: Polirom, 2001. - 241 p.
2. Cuvântul Liber. Publicație periodică independentă.
3. Coman M. Manual de jurnalism. Genurile ziaristice. Vol. 2. - Iași: Polirom, 2004. - 288 p.
4. Drăgan I. Paradigme ale comunicării de masă. Orizontul societății mediatice. Partea I. - București: Casa de Editură și Presă „Șansa” S.R.L, 1996. - 301 p.,
5. Jurnalismul pentru omul de rând. - Chișinău: Centrul Independent de Jurnalism, 2005. - 106 p.
6. Păunescu A. Jurnalism tematic: jurnalistul, jurnalismul, publicația, tipuri de presă. - București: Editura Fundației „România de mâine”, 2005. - 144 p.
7. Roșca L. Producția textului jurnalistice. - Iași: Polirom, 2004. - 109 p.
8. Stepanov G. Reportajul social: aspecte definitorii, - Chișinău: CEP USM, 2004. - 79 p.
9. Vâlcu V. Jurnalismul social. - Iași: Polirom, 2007. - 288 p.
10. Vișinescu V. Jurnalism contemporan. Introducere în presa scrisă. - București: Victor, 2002. - 336 p.

Prezentat la 10.11.2009